

pedregada», Prudenci Bertrana (*Els Herois*, novella, O. C., 973a52). *Xipolleig*: «*Sermó de l'Ebre*: --- El riu s'anava encauant en el cor d'un circ de muntanyes --- els peons amarraren els remes a les escalameres; i a l'enfonsar-los acompanyadament, esquinçaven amb el seu *xipolleig* les quietes solituds», Coromines (*Silèn* XIX, O. C., 98a37); «una llissa va rompre l'encís de l'estany, i el seu *xipolleig* féu fugir les fotges arran de l'aigua i llevà un vol de xerxets, que --- s'allunyaren cap a l'estany de Maguerola»; «contra les fustes de la guaita, les agües, abans quietes i silencioses, feien un *xipolleig* no acostumat», id. (*Prometeu* XI, § 2, 190; § 4, 195=O. C., 290b13, 292b20).

Han quedat esporàdiques altres variants radicals, com la de *chap-* que hem vist abans en el cast. *limftrof*; amb sentit secundari: «*xapullejar*: fer adornar alg. c. grosserament, sens art: chafallar», Lab. 1840, *xapullejar* 'sacsejar' tort. (BDC III, 113); *xapollet* «chapulle: onada curta i repetida» 1868, *SLitCosta*. *Xapoll* 'mullader' (Espuga de Fr.) i *xapolla* 'herba que no fa flor i fa moltes arrels' Osona (Vilatorta, *DAG.*). *Çapül* val: «*japull*: humedal por haber aguacharcado un terreno» (Escrig).

Hi ha encara altres formacions sufixals: ribagorçà *+xapurner* 'xipoll': «La Pòl [*< Paül, PALUDEM*] són camps de blat i algun *çapurné*» (Torlarribera, 1957). En efecte a l'Alta Ribagorça tenim d'aquesta arrel molts derivats: Benasc *chapurnià* 'salpicar': «no fagues *chapurnià* l'aigua, que ye puerca», *chapurnada* 'salpicadura' —proveïts d'un pre-sufix o pseudo-sufix, que degué resultar d'una contaminació d'*espurnar* 'esquitxar'; «*chapidi*: mojar repetidas veces»; «*çhápiale* bé la llaga dan aigua de fuelles de noguero»; intr. 'hacer ruido la herradura etc. por estar floja': «apréta ixa tuerca, perque això *chapeye*». I, amb l'altre vocalisme: «*chupi*: mojar»: «m'has *chupiu* tot el devantal», *chupidura* 'gran mojadura'; i per metàtesi d'un **çupakál* degué néixer *pachucal*: «lodazal de estiércol, broza etc.: devan del abeuradó hi ebe un *pachucal*», Ballarín, *Dicc. Ben.* Anàlogament el verb en el gascò de Comenge. Dupleich des de *chapoutà* remet a «*chapournejà*: barboter; avec les pieds, patauger» (*Dict. du Pat. de St. Gaudens*).

En efecte, una formació com el francès *chapoter*, cast. *chapotear*, que ja més aviat és onomatopeia, no és estranya a la nostra llengua: «en aquells marges boscos sanglotaven amb riure ofegat, ocults xaragalls; i de la mar, sembrada d'esculls, venien sons frescals de *xapoteigs* i xarups deliciosos», Ruyra (O. C., 95); «les oques *xapotegen* dins l'aigua», *DAG*. *Xapot* Solsona; *xapotada* i *xapotadina* maestr. (*AlcM*). *Çapigar* («*japigar*»): «guachapear», Sanelo (II, 30v). Benasc *çapiar* «mojar repetidas veces con un algodón o paño empapado en líquido alguna parte del cuerpo dolorida o lastimada: 'chapiale bé la caniella' --- la muñeca» (Ferraz, 45; i supra). *+Xapunguera* 'bassal, xopoll' a Elx: «hi ha mosquits i tot allò és ple de *çapungéres* de aüja» (1963). *Enxopar*, V. supra; *enxopir*. *Re-xop* (Bosch Tri., *DAG.*).

1 Encara que no impossible, és improbable que es

refereixin a aquest verb, ni al nom, els rims *xop* i *xopa* que Aversó posa en el seu *Torcimany* 1647 i 323, car a tots dos fa constar que tenen *o* oberta, i agrupa aquell amb altres 6 mots que tenen aquesta vocal: *trop*, *estrop*, *arrop* (cf. en canvi *sopa* posat en el 324, com a «semisonant» i agrupat amb mots en *ó*). Pot tractar-se més aviat de la variant de *jupa*, que també era oc. ant. *chopa* i tenia *o* oberta segons el PDPF. — 2 Sento *çupir-se* a l'alta Ribag. (Vilacarle, 1957), però temo que vaig entendre malament 'amarar-se' i potser era pron. apitxada d'*ajupir-se*. Però cf. infra. — 3 Val a dir que és també forma comarcal, usada pel santfeliuenc Agustí Calvet (Gaziel) en la seva novella juvenil: «un dia que havia plogut molt --- assegut a l'entrada de casa seva, mirant --- *xipolls* d'aigua que s'havien format al carrer» (*Sentiment*, 64.5).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:

xopat, *xopar*, *xop* adj., *xop* subst., *xopo* subst., *xopo* adj., *xopa* subst., *ensopar*, *enxopar*, *xopada*, *xopejar*, *xupejar*, *xopejant*, *xoper*, *xopetada*, *xopinejar*, *xopineig*, *xopina*, *xupir-se*, *xopoll*, *xipoll*, *xopollar*, *xipollejar*, *xopollejar*, *xopolleig*, *xipoll*, *xipollar*, *xipolleig*, *xapullejar*, *xapollet*, *xapoll*, *xapolla*, *xapull*, *+xapurner*, *xapurniar*, *xapurnada*, *xapiar*, *xupir*, *xupidura*, *patxucal*, *xapoteig*, *xapotejar*, *xapot*, *xapotada*, *xapotadina*, *xapigar*, *+xapunguera*, *enxopar* (vegeu supra), *enxopir*, *re-xop*, *xupir-se* n. 2.

Xopar 'glapir', V. *xec Xopeti*, V. *jupeti* (GIPÓ) *Xopina*, V. *xop* II i *xopar Xopineig*, *xopinejar*, V. *xopar Xoplit*, V. *xupar Xopluc*, *xoplugar*, V. *aixoplugar Xopoll*, *xopollar*, *xopolleig*, *-llejar*, V. *xopar Xoquí*, *xoquinada*, *xoquinejar*, V. *soc* 'esclop'

XORAR, murriesc, 'robar': del gitano, mot comú a tots els dialectes tsingàrics, provinent del scr. *çoráyati* 'ell roba'; el mall. *xorar* 'prosperar', 'campar', sembla ser un mot diferent, que hom ha volgut relacionar amb l'oc. ant. *eissaurar*, fr. *essorer* 'pendre l'aire, exposar-s'hi', del ll. vg. EXAURARE (deriv. de AURA 'vent, oreig'), connexió etimològica molt incerta, car en definitiva és ben insegur l'origen del mot mallorquí. □ 1.ª doc.: 1889; el mot mall., 1910.

AlcM ajunta els dos mots en un sol article. I malgrat d'una coincidència tan alarmant i suspecta, continua atribuint-los l'etim. «probt. *EXAURARE». Ací tampoc gosarem separar-los perquè no és evident que siguin dos mots d'etimologia independent, encara que les aparences ho suggereixen, i que en tot cas són d'ambient radicalment diferent i de significat ben allunyat.

L'únic, però, que té història clara i etimologia ben aclarida i segura és el mot gitanesc. Altrament és l'únic recollit per un dicc. i l'únic estudiat i usat per altres que AMAlcover i els seus col·laboradors. Justament crida l'atenció que el gran filòleg Aguiló només reculli aquell: com si, tot i ser ell mallorquí, li fos desconegut l'altre o li inspirés gran desconfiança cap referència